

Економіка та управління підприємствами

УДК 330.34.01:330.341.1:658

Ємельянов Олександр Юрійович

*доктор економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»*

Емельянов Александр Юрьевич

*доктор экономических наук,
доцент кафедры экономики предприятия и инвестиций
Национальный университет «Львовская политехника»*

Ymelyanov Olexandr

*Doctor of Economics, Associate Professor of the
Department of Business Economics and Investment
Lviv Polytechnic National University*

**СУТНІСТЬ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
СУЩНОСТЬ И ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОТЕНЦИАЛА
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ
ESSENCE AND FACTORS OF THE FORMATION OF THE
ECONOMIC DEVELOPMENT POTENTIAL OF ENTERPRISES**

***Анотація.** Забезпечення довгострокового та ефективного функціонування підприємств в умовах динамічного зовнішнього середовища потребує формування у них належного потенціалу економічного розвитку та здатності повною мірою реалізовувати цей потенціал. Проте, формування потенціалу економічного розвитку підприємств являє собою складне завдання, оскільки процес такого формування знаходиться під впливом багатьох чинників, деякі з яких є*

взаємопов'язаними. У зв'язку з цим, метою дослідження було встановлення сутності потенціалу економічного розвитку підприємств та виділення і групування чинників формування цього потенціалу. Було з'ясовано, що потенціал економічного розвитку підприємства являє собою сукупність додаткових зовнішніх функціональних властивостей, які це підприємство може набутися за певного стану середовища, у якому воно знаходиться, збільшивши при цьому величину свого наявного економічного потенціалу. Побудовано модель формування потенціалу економічного розвитку підприємства, яка включає такі головні етапи: покращення інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємстві; вдосконалення процесів управління ресурсами; оптимізація якості та обсягів ресурсів; вдосконалення ключової функціональної властивості підприємства. Запропоновано піраміду чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємства, яка містить шість щаблів. При цьому базовий щабель цієї піраміди займають управлінські компетенції, програмне забезпечення та бази даних, необхідні для розроблення, ухвалення та впровадження управлінських рішень на підприємстві. Проведено групування чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємств за такими ознаками, як: місце розташування, характер впливу на реалізацію потенціалу економічного розвитку підприємства, можливість керування, зміна (незмінність) протягом певного періоду часу, характеристика взаємозв'язків між показниками діяльності підприємства, місце в ієрархії, спосіб оцінювання тощо. Використання запропонованої класифікації чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємств у практиці їх діяльності дасть змогу виявити додаткові резерви забезпечення економічного розвитку цих підприємств.

Ключові слова: економічний розвиток, підприємство, потенціал, формування, чинник, піраміда чинників, групування.

Аннотация. Обеспечение долгосрочного и эффективного функционирования предприятий в условиях динамичной внешней среды требует формирования у них надлежащего потенциала экономического развития и способности в полной мере реализовывать этот потенциал. Однако формирование потенциала экономического развития предприятий представляет собой сложную задачу, поскольку процесс такого формирования находится под влиянием многих факторов, некоторые из которых являются взаимосвязанными. В связи с этим, целью исследования было установление сущности потенциала экономического развития предприятий и выделение и группировка факторов формирования этого потенциала. Выяснено, что потенциал экономического развития предприятия представляет собой совокупность дополнительных внешних функциональных свойств, которые предприятие может приобрести при определенном состоянии среды, в которой оно находится, увеличив при этом величину имеющегося экономического потенциала. Построена модель формирования потенциала экономического развития предприятия, которая включает следующие основные этапы: улучшение информационного обеспечения управленческой деятельности на предприятии; совершенствование процессов управления ресурсами; оптимизация качества и объемов ресурсов; совершенствование ключевого функционального свойства предприятия. Предложена пирамида факторов формирования потенциала экономического развития предприятия, содержащая шесть ступеней. При этом базовую ступень этой пирамиды занимают управленческие компетенции, программное обеспечение и базы данных, необходимые для разработки, принятия и внедрения управленческих решений на предприятии. Проведена группировка факторов формирования потенциала экономического развития предприятий по таким признакам, как: местоположение, характер влияния на реализацию потенциала экономического развития

предприятия, возможность управления, изменение (неизменность) в течение определенного периода времени, характеристика взаимосвязей между показателями деятельности предприятия, место в иерархии, способ оценки и тому подобное. Использование предложенной классификации факторов формирования потенциала экономического развития предприятий в практике их деятельности позволит выявить дополнительные резервы обеспечения экономического развития этих предприятий.

Ключевые слова: *экономическое развитие, предприятие, потенциал, формирование, фактор, пирамида факторов, группировка.*

Summary. *Ensuring the long-term and efficient operation of enterprises in a dynamic environment requires the formation of their proper potential of economic development and the ability to fully realize this potential. However, the formation of the economic development potential of enterprises is a hard task, as the process of such formation is influenced by many factors, some of which are interrelated. In this regard, the purpose of the study was to establish the essence of the economic development potential of enterprises and to identify and group the factors shaping this potential. It was found that the potential of the economic development of the enterprise is a set of additional external functional properties that the company can gain in a certain state of its environment while increasing the value of its existing economic potential. The model of the formation of the economic development potential of the enterprise is constructed. It includes the following main stages: improvement of information maintenance of administrative activity at the enterprise; enhancement of the resource management processes; optimization of the quality and volume of resources; improvement of the key functional properties of the enterprise. The pyramid of the factors of the formation of the economic development potential of the enterprise containing six levels is offered. The*

basic level of this pyramid is occupied by management competencies, software, and databases necessary for the development, adoption, and implementation of management decisions at the enterprise. The factors of the formation of the economic development potential of the enterprises were grouped by such features as location, the character of influence on the realization of the economic development potential of the enterprise, the possibility of management, change (invariability) during a certain period, the characteristics of interrelations between the indicators of the activity of the enterprise, place in the hierarchy, evaluation method, etc. The use of the proposed classification of factors shaping the potential of the economic development of enterprises in their activities will allow identifying additional reserves to ensure the economic development of these enterprises.

Key words: *economic development, enterprise, potential, formation, factor, pyramid of factors, grouping.*

Постановка проблеми. Прагнення до економічного розвитку повинно бути притаманним будь-якому підприємству, яке намагається обійняти значну частку ринків збуту власної продукції та досягти високого рівня прибутковості своєї діяльності. Проте, забезпечення стійкого економічного розвитку, як правило, потребує від суб'єктів господарювання значних фінансових витрат та організаційних зусиль. При цьому важливо, щоб підприємство могло встановити найбільш перспективні та пріоритетні напрями свого розвитку та розробити спрямований на їх реалізацію комплекс відповідних технічних, технологічних, організаційних та економічних заходів. Задля цього власники та менеджери підприємства повинні, насамперед, володіти повною та актуальною інформацією про наявний та стратегічний потенціал його економічного розвитку. Однак, оцінювання цього потенціалу є вельми непростим завданням, оскільки потенціал економічного розвитку підприємства є складною категорією, а

його формування відбувається під впливом значної кількості різноманітних чинників. У зв'язку з цим, вдосконалення методологічних засад оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств потребує, серед іншого, встановлення сутності цього потенціалу та виділення і групування чинників, які беруть участь у його формуванні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Закономірності формування та оцінювання економічного потенціалу підприємств та, зокрема, потенціалу їх економічного розвитку досліджувалися у значній кількості наукових праць. У зв'язку з цим слід відзначити результати проведення досліджень такими науковцями, як О. В. Ареф'єва [1], Д. М. Васильківський [2], О. В. Іваненко [3], Т. В. Калінеску [4], Л. А. Квятковська [8], О. Д. Кирилов [4], В. О. Кунцевич [5], Л. І. Лесик [6], Н. А. Мамонтова [7], О. І. Маслак [8], Ю. А. Романовська [4], Т. В. Харчук [1], Н. Я. Шкроміда [9] та ін. Зокрема, цими вченими детально вивчено механізми формування різних видів економічного потенціалу підприємств, запропоновано показники та методи їх оцінювання, виділено основні шляхи реалізації економічного потенціалу підприємств. Разом з тим, залишаються остаточно невирішеними питання визначення сутності такого виду потенціалу підприємств як потенціал їх економічного розвитку та систематизації чинників формування цього потенціалу. Враховуючи, що ці питання є, безперечно, актуальними, існує потреба у їх подальшому дослідженні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є встановлення сутності потенціалу економічного розвитку підприємств та виділення і групування чинників формування цього потенціалу. Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань: здійснити трактування поняття «потенціал економічного розвитку підприємства»; побудувати ієрархію чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємства;

розробити модель такого формування; виконати групування чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу. Серед багатьох ознак економічного розвитку підприємств найважливішою слід вважати зростання величини потенціалу суб'єкта господарювання завдяки певним стійким змінам у його внутрішньому середовищі. При цьому важливо, щоб у підприємства не лише зростали економічні можливості, але й, щоб ці можливості було реалізовано. Така реалізація відобразатиметься у покращенні тих чи інших функціональних властивостей господарюючого суб'єкта (його прибутковості, економічної стійкості, ділової активності, інвестиційної привабливості тощо). Також необхідно відзначити, що функціональні властивості підприємства проявляються у його взаємовідносинах із зовнішнім середовищем. Це відрізняє функціональні властивості підприємства від його внутрішніх властивостей (наявних обсягів ресурсів підприємства, їх споживчих властивостей, взаємного розміщення тощо).

Таким чином, наявність у підприємства потенціалу його економічного розвитку полягає, передусім, у тому, що підприємство може покращити свої певні функціональні властивості, здійснивши деякі зміни у внутрішньому середовищі (тобто провівши певні зміни наявних внутрішніх властивостей). З урахуванням цього, потенціал економічного розвитку підприємства доцільно трактувати як сукупність додаткових зовнішніх функціональних властивостей, які це підприємство може набути за певного стану середовища, у якому воно знаходиться, збільшивши при цьому величину свого наявного економічного потенціалу.

Оцінювання величини потенціалу економічного розвитку підприємств повинно базуватися на дослідженні закономірностей формування цього потенціалу. Своєю чергою, таке дослідження повинно, насамперед, передбачати виділення головних чинників, які обумовлюють формування потенціалу економічного розвитку господарюючого суб'єкта.

Слід відзначити, що чинники, які тим чи іншим чином впливають на темпи та пропорції економічного розвитку підприємств, є дуже різноманітними. Зокрема, до найважливіших з них належать інноваційність та технологічність продукції, яка виготовляється [10], співвідношення між доходами підприємств та обсягами використовуваних ресурсів [11], ризикованість господарської діяльності [12] тощо.

Отже, вивчення особливостей формування потенціалу економічного розвитку суб'єктів господарювання повинно, серед іншого, надавати можливість виділити головні чинники, що сприяють процесу такого формування, та, крім того, визначити зв'язки між цими чинниками. З цією метою чинники формування потенціалу економічного розвитку підприємств доцільно розмістити у вигляді піраміди, що містить шість щаблів, як це представлено на рис. 1. При цьому базовими чинниками, що знаходяться на нижчому щаблі цієї піраміди, виступатимуть управлінські компетенції, програмне забезпечення й бази даних, потрібні для розроблення, ухвалення і впровадження управлінських рішень. Своєю чергою, кожна група чинників, які розташовано на відповідному щаблі запропонованої піраміди, справляє вплив на ті фактори, що знаходяться на більш високому щаблі. Таким чином у кінцевому рахунку формується величина певної критеріальної функціональної властивості діяльності підприємства, тобто властивості, що безпосередньо описує потенціал його економічного розвитку згідно цілей, які ставлять власники та менеджери підприємства. Зокрема, такими властивостями можуть виступати його ринкова вартість, прибутковість, частка ринку тощо.

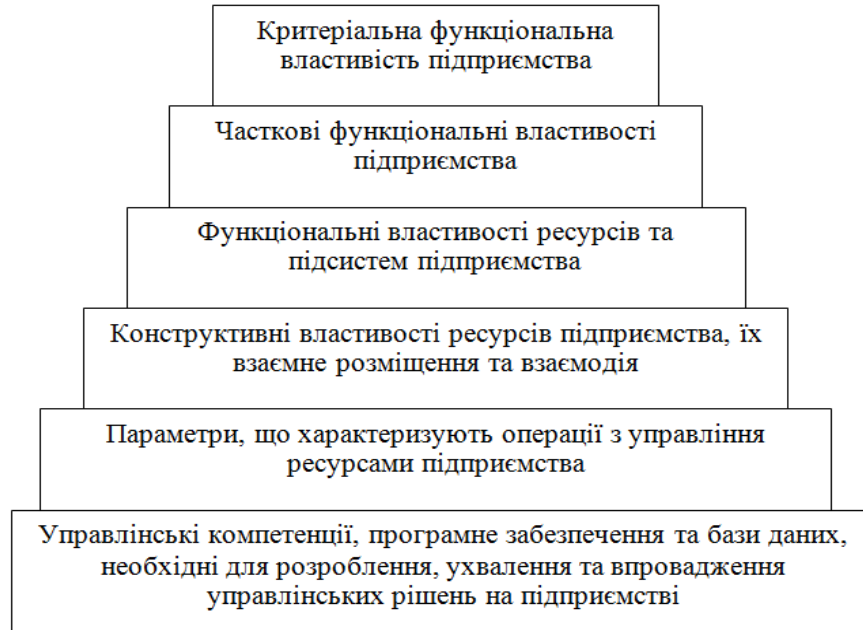

Рис. 1. Піраміда чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємства

Примітка: складено автором

Таким чином, рушійною силою утворення потенціалу економічного розвитку господарюючого суб'єкта є покращення інформаційного забезпечення управлінської діяльності. Таке покращення згідно представленої на рис. 2 моделі формування потенціалу економічного розвитку підприємства може відбуватися: шляхом інформування щодо можливих альтернатив господарських рішень, які ухвалюються чи ухвалюватимуться на підприємстві; шляхом інформування стосовно одноразових змін, які доцільно провести підприємству (наприклад, змін в його організаційній структурі) та шляхом інформування щодо можливостей удосконалення управлінських компетенцій (для прикладу, удосконалення компетенцій стосовно обґрунтування обсягів ресурсного забезпечення).

Рис. 2. Модель формування потенціалу економічного розвитку підприємства

Примітка: складено автором

З урахуванням викладеного вище, а також базуючись на вивченні досвіду господарської діяльності, видається доцільним поділити чинники формування потенціалу економічного розвитку підприємств на групи за такими ознаками (табл. 1):

1. За місцем розташування чинників:

- чинники, які надають характеристику або безпосередньо утворюють внутрішнє середовище суб'єкта господарювання. Для прикладу, до цих чинників можна віднести наявні у підприємства обсяги виробничих, інформаційних та фінансових ресурсів, якісні характеристики ресурсного забезпечення, рівень організування виробничих процесів на підприємстві тощо;

- чинники, які надають характеристику або безпосередньо утворюють зовнішнє середовище суб'єкта господарювання. Зокрема, до цих чинників можна віднести ціни на продукцію підприємства, рівень еластичність цих цін за фізичним обсягом пропозиції продукції, ціни на ресурси, що застосовуються чи можуть застосовуватися на підприємстві, обсяги ресурсів, які в разі потреби підприємство може залучити додатково, тощо.

Таблиця 1

Групування чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємств

Ознаки групування	Назви груп чинників
1. За місцем розташування чинників	1.1. Чинники, які надають характеристику або безпосередньо утворюють внутрішнє середовище суб'єкта господарювання
	1.2. Чинники, які надають характеристику або безпосередньо утворюють зовнішнє середовище суб'єкта господарювання
2. За можливістю керування чинниками	2.1. Керовані
	2.2. Умовно керовані
	2.3. Некеровані
3. За характером впливу на реалізацію потенціалу економічного розвитку підприємства	3.1. Чинники, які позитивно впливають на процес реалізації потенціалу економічного розвитку підприємства
	3.2. Чинники, які негативно впливають на процес реалізації потенціалу економічного розвитку підприємства (бар'єри на шляху до такої реалізації)
4. За зміною (незмінністю) протягом певного періоду часу	4.1. Статичні
	4.2. Динамічні
5. За часом, необхідним для зміни (активізації) чинників	5.1. Короткострокові
	5.2. Середньострокові
	5.3. Довгострокові
6. За характеристикою взаємозв'язків між показниками діяльності підприємства	6.1. Первинні
	6.2. Вторинні (похідні)
7. За місцем у ієрархії	7.1. Чинники безпосереднього впливу
	7.2. Чинники опосередкованого впливу відповідного порядку (першого, другого тощо)
	7.3. Базисні чинники
8. Залежно від виду економічного потенціалу, який обумовлюють відповідні чинники	8.1. Чинники, які обумовлюють наявний економічний потенціал підприємства
	8.2. Чинники, які обумовлюють стратегічний економічний потенціал підприємства

9. За способом оцінювання чинників	9.1. Кількісні
	9.2. Якісні
10. За видами економічного розвитку підприємства	10.1. Чинники формування потенціалу людського розвитку
	10.2. Чинники формування потенціалу технічного розвитку
	10.3. Чинники формування потенціалу технологічного розвитку
	10.4. Чинники формування потенціалу продуктового розвитку
11. За функціональними властивостями підприємства	11.1. Чинники формування потенціалу економічного розвитку підприємства за його критеріальною функціональною властивістю
	11.2. Чинники формування потенціалу економічного розвитку підприємства за його частковою функціональною властивістю

Примітка: сформовано автором

2. За можливістю керування чинниками:

- керовані чинники, тобто чинники, рівень яких можливо цілеспрямовано змінювати (принаймні, в певних межах). Зокрема, для багатьох підприємств цими чинниками виступають обсяги економічних ресурсів, окремі властивості цих ресурсів (зокрема, рівень інтенсивного та екстенсивного їх використання), склад та структура асортименту продукції, яка виготовляється підприємством, тощо;

- умовно керовані чинники, тобто чинники, які в принципі можуть піддаватися цілеспрямованим змінам, проте, не для всіх підприємств така зміна може бути економічно доцільною. Зокрема до цих чинників належать ті, зміна рівня яких вимагає вкладення інвестицій (передусім, в оновлення основних засобів та технологічних процесів, яке може виявитися недоцільним внаслідок низької прибутковості інвестицій у нього);

- некеровані чинники, рівень яких власники та менеджери підприємства не можуть змінити на власний розсуд (зокрема, ціни на ресурси, які використовує підприємство, та на його продукцію за умови, що ринки їх є конкурентними). При цьому залежно від конкретних обставин один і той самий чинник формування потенціалу економічного

розвитку підприємств може бути віднесеним до керованих, умовно керованих чи некерованих.

3. За характером впливу на реалізацію потенціалу економічного розвитку підприємства:

- чинники, що позитивно впливають на процес такої реалізації. Зокрема, до них належать наявні у достатньому обсязі економічні ресурси, високий рівень компетентності працівників апарату управління підприємством тощо;

- чинники, які справляють негативний вплив на реалізацію потенціалу економічного розвитку підприємств (наявні бар'єри на шляху до такої реалізації). Чинники цієї групи переважно зумовлені нестачею певних видів економічних ресурсів (передусім, фінансових та інформаційних), а також незадовільним рівнем наявних у менеджерів підприємств компетенцій стосовно управління його діяльністю.

4. За зміною (чи незмінністю) протягом певного проміжку часу:

- статичні, рівень яких є незмінним протягом розрахункового проміжку часу. Зокрема, в короткостроковому періоді незмінними залишаються чинники, що характеризують техніко-технологічну базу господарюючого суб'єкта;

- динамічні, рівень яких протягом розрахункового періоду постійно змінюється. Зокрема, до цих чинників можуть належати обсяги та структура обігових активів підприємства.

5. За часом, потрібним для зміни (активізації) чинників:

- короткострокові, змінити чи активізувати які можливо майже миттєво. Зокрема, прикладом такого чинника може виступати рівень певних компетенцій менеджерів підприємства, якщо для підвищення цього рівня потрібно лише отримання деякої додаткової інформації, зокрема, стосовно більш досконаліх методик планування господарської діяльності;

- середньострокові, які потребують певного проміжку часу (до одного року) задля їх зміни чи активізації. Зокрема, це стосується параметрів технологічних процесів, які використовуються, якщо їх зміна не потребує здійснення значних обсягів робіт;

- довгострокові, зміна чи активізація яких потребують досить великого часового проміжку (більше одного року). Переважно це стосується пасивної частини основних засобів, зміна яких часто вимагає здійснення довготривалих будівельних робіт. Крім того, довгостроковим чинником формування потенціалу економічного розвитку підприємства може виступати попит на його продукцію, якщо підприємство реалізує довгострокову стратегію щодо пошуку та залучення її нових покупців.

6. За характеристикою взаємозв'язків між показниками господарської діяльності підприємства:

- первинні. Такі чинники характеризують показники, які описують властивості підприємства, його окремих складників та зовнішнього середовища без будь-якої прив'язки до якихось інших індикаторів. Зокрема, до цих чинників належать обсяги ресурсів, ціни на продукцію підприємства, його виробнича потужність тощо;

- вторинні (похідні). Ці чинники характеризують ті показники, які описують взаємний вплив одних первинних чинників на інші. Для прикладу, вторинними (похідними) чинниками виступають коефіцієнти відповідних регресійних рівнянь. Також вторинними чинниками формування потенціалу економічного розвитку підприємства є коефіцієнти еластичності. При цьому важливо встановлювати керованість вторинних чинників, оскільки залежно від умов господарювання такі чинники можуть належати як до керованих, так і некерованих (або умовно керованих).

7. За місцем в ієрархії. З урахуванням того, що процес формування потенціалу економічного розвитку підприємств має ієрархічний характер, можна виділити декілька рівнів чинників такого

формування. При цьому можливо виокремити їх таким чином, щоб чинники нижчого рівня впливали на чинники більш високого рівня. Загалом, кількість цих рівнів залежатиме від ступеня деталізації процесу формування потенціалу економічного розвитку господарюючого суб'єкта, однак, завжди можливо виокремити три різновиди чинників такого формування за місцем в їхній ієрархії, а саме:

- чинники безпосереднього впливу, рівень яких повною мірою визначає величину тієї функціональної властивості підприємства, яку обрано критерієм його економічного розвитку. Наприклад, таким критерієм може виступати здатність підприємства отримувати певний обсяг прибутку, що, відповідно, знаходиться під впливом двох інших властивостей суб'єкта господарювання – його дохідності та здатності нести витрати;

- чинники опосередкованого впливу певного порядку (першого, другого тощо), які, з одного боку, не впливають безпосередньо на критеріальну функціональну властивість підприємства, проте, з іншого боку, не є базисними (тобто такими, на які не справляють вплив жодні інші керовані чинники). Якщо повернутися до прикладу здатності отримувати прибуток як до критеріальної властивості підприємства, то тоді можливо відмітити, що на дохідність суб'єкта господарювання (як чинника його прибутковості) впливають ціни та натуральні обсяги збуту продукції (отже, ці чинники виступатимуть як фактори опосередкованого впливу першого порядку). Відповідно, рівень цін залежить від якості продукції, витрат на її виготовлення та збут й інших факторів (чинників опосередкованого впливу другого порядку) і т. д.;

- базисні чинники, які виступають у кінцевому рахунку тими першопричинами, що зумовлюють величину потенціалу економічного розвитку підприємства. Зокрема, до цих чинників можна віднести рівень

управлінських компетенцій та інформаційне забезпечення управлінської діяльності на підприємстві. Також важливою групою базисних чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємства є некеровані фактори, оскільки вони відіграють лімітуючу роль.

8. Залежно від виду економічного потенціалу, який обумовлюють відповідні чинники:

- чинники, які обумовлюють величину наявного економічного потенціалу підприємства, тобто характеризують існуючий рівень (величину) властивостей підприємства та його зовнішнього середовища;

- чинники, які обумовлюють величину стратегічного економічного потенціалу підприємства, тобто характеризують оптимальний рівень (величину) властивостей підприємства та його зовнішнього середовища.

9. За способом оцінювання чинників:

- кількісні, що піддаються відповідному кількісному оцінюванню (наприклад, обсяги наявних чи можливих до залучення ресурсів підприємства, ціни на продукцію та ресурси, виробничі та збутові витрати тощо);

- якісні, які важко кількісно оцінити і тому їх вимірювання здійснюється за допомогою якісних шкал. Для прикладу, до якісних чинників, які впливають на процес формування потенціалу економічного розвитку підприємств, належать окремі властивості їх продукції та ресурсів. Також до якісних чинників відносяться показники компетентності менеджерів та фахівців підприємства.

10. За видами економічного розвитку підприємств:

- чинники формування потенціалу людського розвитку;
- чинники формування потенціалу технічного розвитку;
- чинники формування потенціалу технологічного розвитку;
- чинники формування потенціалу продуктового розвитку.

11. За функціональними властивостями суб'єкта господарювання.

Оскільки здійснювати оцінку потенціалу економічного розвитку підприємства можливо не тільки за критеріальною властивістю, але також і за частковими функціональними властивостями господарюючого суб'єкта, то чинники формування потенціалу його економічного розвитку можна розподілити на такі дві групи:

- чинники, які впливають на процес формування потенціалу економічного розвитку суб'єкта господарювання за його критеріальною функціональною властивістю;

- чинники, які впливають на процес формування потенціалу економічного розвитку суб'єкта господарювання за певною його частковою функціональною властивістю.

Отже, запропонований підхід до групування чинників, які визначають величину потенціалу економічного розвитку підприємств, дає змогу поглибити уявлення щодо закономірностей формування цього потенціалу та, як наслідок, підвищити точність й обґрунтованість результатів його оцінювання.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Потенціал економічного розвитку підприємства являє собою сукупність додаткових зовнішніх функціональних властивостей, які це підприємство може набути за певного стану середовища, у якому воно знаходиться, збільшивши при цьому величину свого наявного економічного потенціалу. Формування потенціалу економічного розвитку підприємств є складним завданням, оскільки процес такого формування перебуває під впливом багатьох чинників, деякі з яких є взаємопов'язаними. При цьому основними етапами формування потенціалу економічного розвитку підприємства є: покращення інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємстві; вдосконалення процесів управління ресурсами; оптимізація якості та обсягів ресурсів; вдосконалення ключової функціональної

властивості підприємства. Стосовно чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємств, то їх доцільно розподіляти за такими ознаками, як: місце розташування, характер впливу на реалізацію потенціалу економічного розвитку підприємства, можливість керування, зміна (незмінність) протягом певного періоду часу, характеристика взаємозв'язків між показниками діяльності підприємства, місце в ієрархії, спосіб оцінювання тощо. Використання запропонованої класифікації чинників формування потенціалу економічного розвитку підприємств у практиці їх діяльності дасть змогу виявити додаткові резерви забезпечення економічного розвитку цих підприємств. Подальші дослідження доцільно, серед іншого, присвятити встановленню взаємозв'язку між внутрішніми та функціональними властивостями підприємства, оскільки саме цей взаємозв'язок значною мірою визначає потенціал економічного розвитку будь-якого суб'єкта господарювання.

Література

1. Ареф'єва О. В., Харчук Т. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства // Актуальні проблеми економіки. 2008. №7 (85). С. 71-76.
2. Васильківський Д. М. Систематизація складових елементів економічного потенціалу підприємства у рамках концепції механізму підвищення // Наука й економіка. 2014. № 2(34). С. 115-120.
3. Іваненко О. В. Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем // Економіка. Фінанси. Право. 2013. № 8. С. 7-10.
4. Калінеску Т. В., Романовська Ю. А., Кирилов О. Д. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток: [монографія]. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007.

5. Кунцевич В. О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки // Актуальні проблеми економіки. 2004. № 7(37). С. 123-130.
6. Лесик Л. І. Типологія видів і чинників формування економічного потенціалу підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.12. С. 271-278.
7. Мамонтова Н. А. Побудова системи управління вартістю компанії // Актуальні проблеми економіки. 2010. № 1(103). С. 21-26.
8. Маслак О. І., Квятковська Л. А. Основні етапи оцінювання стратегічного потенціалу підприємства // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. 2012. Вип. 9 (34). Ч. 1. С. 201-210.
9. Шкроміда Н. Я. Комплексна оцінка економічного потенціалу суб'єктів господарювання // Економічний аналіз: Зб. наук праць. Тернопіль: ТНУ, 2011. Вип.9, ч.1. С. 383-386.
10. Політанська О. Л. Вплив технологічності інноваційної продукції машино- та приладобудування на економічну ефективність її виробництва // Актуальні проблеми економіки. 2009. № 3 (69). С. 105-113.
11. Yemelyanov O., Symak A., Petrushka T., Zahoretska O., Kusiya M., Lesyk R., Lesyk L. Changes in Energy Consumption, Economic Growth and Aspirations for Energy Independence: Sectoral Analysis of Uses of Natural Gas in Ukrainian Economy // *Energies*. 2019. Vol. 12. P. 4724. doi: <https://doi.org/10.3390/en12244724>
12. Lesynskyi V., Yemelyanov O., Zarytska O., Symak A., Koleshchuk O. Substantiation of projects that account for risk in the resource-saving technological changes at enterprises // *Eastern-European Journal of*

Enterprise Technologies. 2018. Vol. 6, Issue 1. P. 6–16. doi:
<https://doi.org/10.15587/1729-4061.2018.149942>

References

1. Arefyeva, O. V.; Kharchuk T. V. (2008). Ekonomichni zasady formuvannya potentsialu pidpryyemstva. Aktualni problemy ekonomiky, №7 (85), 71-76.
2. Vasylykivskiy, D. M. (2014). Systematyzatsiia skladovykh elementiv ekonomichnoho potentsialu pidpryyemstva u ramkakh kontseptsii mekhanizmu pidvyshchennia. Nauka y ekonomika, 2(34), 115-120.
3. Ivanenko, O. V. (2012). Formuvannia potentsialu resursozberezhennia sotsialno-ekonomichnykh system. Ekonomika. Finansy. Pravo, 8, 7-10.
4. Kalinesku, T. V.; Romanovska, T. V.; Kyrylov, O. D. (2007). Stratehichniy potentsial pidpryyemstva: formuvannia ta rozvytok: monohrafiia, Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia.
5. Kuntsevych, V. O. (2004). Poniattia finansovoho potentsialu rozvytku pidpryyemstva ta yoho otsinky. Aktualni problemy ekonomiky, 7(37), 123-130.
6. Lesyk, L. I. (2013). Typolohiia vydiv i chynnykiv formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidpryyemstva. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, 23 (12), 271-278.
7. Mamontova, N. A. (2010). Pobudova systemy upravlinnia vartistiu kompanii. Aktualni problemy ekonomiky, № 1(103), 21–26.
8. Maslak, O. I.; Kviatkovska, L. A. (2012). Osnovni etapy otsiniuvannia stratehichnoho potentsialu pidpryyemstva. Ekonomichni nauky. Seriiia «Ekonomika ta menedzhment»: Zbirnyk naukovykh prats. Lutskyyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet, 9 (34), 1, 201–210.

9. Shkromida, N. Ya. (2011). Kompleksna otsinka ekonomichnoho potentsialu subiektiv hospodariuvannia. Ekonomichniy analiz: Zb. nauk prats. – Ternopil: TNU, 9 (1), 383-386.
10. Politanska, O. L. (2009). Vplyv tekhnolohichnosti innovatsiinoi produktsii mashyno- ta prykladobuduvannia na ekonomichnu efektyvnist yii vyrobnytstva // Aktualni problemy ekonomiky, 3 (69), 105–113.
11. Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Zahoretska, O., Kusiyy, M., Lesyk, R., Lesyk, L. (2019). Changes in Energy Consumption, Economic Growth and Aspirations for Energy Independence: Sectoral Analysis of Uses of Natural Gas in Ukrainian Economy. *Energies*, 12, 4724. doi: <https://doi.org/10.3390/en12244724>
12. Lesynskiy, V., Yemelyanov, O., Zarytska, O., Symak, A., Koleshchuk, O. (2018). Substantiation of projects that account for risk in the resource-saving technological changes at enterprises. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6, 1, 6–16. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2018.149942>